

Розділ II. СОЦІОЛОГІЧНІ НАУКИ

УДК 32:316.614-053.81

<https://doi.org/10.34142/24130060.2021.23.2.11>

ОСОБЛИВОСТІ СОЦІАЛІЗАЦІЇ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ ЗА УМОВ ПАНДЕМІЇ КОРОНАВІРУСУ У КОНТЕКСТІ ПОЛОЖЕНЬ СОЦІОЛОГІЧНОГО КОНСТРУКТИВІЗМУ

В. Д. Троян

Харківський національний педагогічний університет імені Г.С. Сковороди

У статті визначаються особливості соціалізації студентської молоді за умов пандемії коронавірусу у контексті застосування провідних положень соціологічного конструктивізму.

Як провідні представники самостійної школи соціологічного конструктивізму розглядаються П. Бергер та Т. Лукман з ключовим постулатом, що процеси соціалізації не є сталими та монолітними, а на її аспекти можуть впливати багато факторів, починаючи з індивідуальних, закінчуючи інституційними.

Ключові слова: соціологічний конструктивізм, соціалізація, первинна соціалізація, вторинна соціалізація, студентська молодь, пандемія, коронавірус, COVID-19.

ОСОБЕННОСТИ СОЦИАЛИЗАЦИИ СТУДЕНЧЕСКОЙ МОЛОДЕЖИ В УСЛОВИЯХ ПАНДЕМИИ КОРОНАВИРУСА В КОНТЕКСТЕ ПОЛОЖЕНИЙ СОЦИОЛОГИЧЕСКОГО КОНСТРУКТИВИЗМА

В. Д. Троян

В статье определяются особенности социализации студенческой молодежи при пандемии коронавируса в контексте применения ведущих положений социологического конструктивизма.

В качестве ведущих представителей самостоятельной школы социологического конструктивизма рассматриваются П. Бергер и Т. Лукман с ключевым постулатом, что процессы социализации не являются постоянными и монолитными, а на ее аспекты могут влиять многие факторы, начиная с индивидуальных, заканчивая институциональными.

Ключевые слова: социологический конструктивизм, социализация, первичная социализация, вторичная социализация, студенческая молодежь, пандемия, коронавирус, COVID-19.

FEATURES OF SOCIALIZATION OF STUDENT YOUTH UNDER THE CONDITIONS OF THE CORONAVIRUS PANDEMIC IN THE CONTEXT OF THE PROVISIONS OF SOCIOLOGICAL CONSTRUCTIVISM

V. Troian

The article defines the peculiarities of the socialization of student youth under the conditions of the coronavirus pandemic in the context of applying the leading provisions of sociological constructivism.

As leading representatives of the independent school of sociological constructivism, P. Berger and T. Lukman are considered with the key postulate that the processes of socialization are not stable and monolithic, and its aspects can be influenced by many factors, starting with individual and ending with institutional ones.

The article claims that the socialization processes of student youth during the coronavirus pandemic are constantly changing and transforming, constant quarantines and lockdowns lead to partial or complete social exclusion of a certain part of the youth.

The internal discreteness of modern society is characterized by the rupture of social, geographical, national, sociocultural spaces and the formation of new configurations, which, on the one hand, are localized, and on the other hand, change their format and expand, which significantly affects the socialization processes of student youth during the pandemic.

New modern challenges, social instability reorient the individual to new innovative practices that take place under conditions of narrowing of living space during the coronavirus pandemic and a decrease in real opportunities to control the situation outside of one's social environment. The problem of life situations is exacerbated by the lack of typical models for solving new social, biological, and political challenges. Society is in a situation of forced adaptation: mask regimes, lockdowns, remote learning for an indefinite period of time, so it is difficult to assess the individual's contribution to social transformations.

The socialization of student youth in the conditions of the coronavirus pandemic is characteristic of transformational processes, it is aimed at overcoming the uncertainty of society as a whole, contributes to the achievement of one's goals and success.

Key words: *sociological constructivism, socialization, primary socialization, secondary socialization, student youth, pandemic, coronavirus, COVID-19.*

Постановка проблеми. Пандемія коронавірусу COVID-19 змінила життя, змусила обмежити права громадян у всіх галузях життєдіяльності суспільства і негативно вплинула на рівень економічного та соціального розвитку країни, міжнародні зв'язки та добробут її громадян.

Пандемія коронавірусу стала своєрідним випробуванням для молодих людей. Різка зміна стилю життя, обмеження у спілкуванні, зміна формату навчання та зайнятості, залученості до громадської діяльності, дискомфорт для дітей, молодих сімей та багато інших змін засвідчили про вразливість молоді через вплив пандемії, спричиненої коронавірусом.

Обмежувальні заходи та карантин позначилися на житті усіх без виключення прошарків суспільства, у тому числі й на академічному середовищі.

Зрозуміло, що представники цього сегменту суспільства (насамперед – здобувачі вищої освіти – студентство) стають одним із провідних об'єктів дослідження фахівців в галузі соціальних і поведінкових наук.

Аналіз актуальних досліджень. Проблема соціалізації студентської молоді активно займаються як зарубіжні, так й вітчизняні соціальні дослідники. Але у контексті змін умов розвитку сучасного суспільства (зокрема, українського) актуальності набувають ідеї і результати досліджень західних авторів, що акцентують увагу на розгляді саме амбівалентних процесів соціалізації та специфіці вторинної соціалізації (Б. Бергер, П. Бергер, П. Бурдье, Т. Лукман, Е. Тоффлер та ін.).

Мета статті полягає у визначенні особливостей соціалізації студентської молоді за умов пандемії коронавірусу у контексті застосування провідних положень соціологічного конструктивізму.

Виклад основного матеріалу. П. Бергер та Т. Лукман як представники самостійної школи соціологічного конструктивізму, вважають, що процеси соціалізації не є сталими та монолітними, а на її аспекти можуть впливати багато факторів, починаючи з індивідуальних, закінчуючи інституційними.

За П. Бергером та Т. Лукманом, соціалізація молоді ніколи не буває повною, а інтерналізований в ній зміст суб'єктивної реальності постійно трансформується, тому необхідно враховувати механізми змін суб'єктивної реальності для досягнення симетричності між суб'єктивними та об'єктивними реальностями студентства, що соціалізується.

Школа соціологічного конструктивізму в особі П. Бергера та Т. Лукмана досліджує типи мислення в різні історичні епохи, аналізує методи та форми передачі та збереження соціального досвіду. Важливе значення для дослідження особливостей соціалізації студентської молоді під час пандемії

мають положення П. Бергера та Т. Лукмана про засади первинної та вторинної соціалізації.

«Первинна соціалізація хронологічно співпадає з дитинством та по змісту означає становлення «члена суспільства». Вторинна соціалізація – наступний процес входження вже соціалізованого індивіда в «нові сектори» соціального світу (сектор первинної соціалізації, як правило – сім'я)» (Plahov, 2006, s. 140).

Під час нових викликів та ризиків можна спостерігати за процесами альтернації – змін у сприйнятті світу, що супроводжується змінами індивідуально значущих напрямків поведінки. Альтернація радикально, по новому розставляє акценти реальності, створює нову емоційну ідентифікацію, вона створює не просто зміни, а миттєве перетворення.

П. Бергер та Б. Бергер зазначають, що сучасне суспільство має «церемоніал переходу» між визначеними стадіями індивіда, а молода людина знаходиться під впливом бюрократичного істеблішменту та конкурентним тиском». Від юнаків очікують служби в армії, дівчата знаходяться під впливом протилежних очікувань, з одного боку на них впливає ряд експектацій в сенсі традиційних цінностей, що роблять акцент на «жіночності», а з іншого – відбувається більш чітке затвердження рівності статей, а також право жінки на незалежну кар'єру» (Berger P., Berger B. i Kollinz, 2004, s. 239).

П. Бергер та Б. Бергер у своєму дослідженні «Соціологія :біографічний підхід» визначають глобальну тенденцію сучасності в тому, що юність починається раніше та продовжується на тривалий час. Людина молодша 30-ти років, як правило, думає про себе як про молоду, а символи юності використовують люди старших вікових категорій, що стосується політиків, то тих, кому за 40 років вважають молодими.

У дослідженні різних аспектів соціалізації П. Бергер та Б. Бергер фіксуються на амбівалентних процесах соціалізації, що переважають в сучасному суспільстві. Якщо соціалізація у домодерністському суспільстві

забезпечувала індивідів сильними паттернами, соціалізація сучасного суспільства характеризується несумісними процесами, що розриваються. Така ситуація призводить «до продукування таких особистостей, чия інтеграція бажає очікувати кращого, іншими словами, індивідів, що не впевнені в собі» (Berger P., Berger B. i Kollinz, 2004, s. 248).

П. Бергер та Б. Бергер вважають, що в процесі соціалізації у молодій людини змінюється уявлення про «соціальну реальність». Відбувається процес зміни одного «підсвіту» на інший. У рамках цієї зміненої соціальної реальності, індивід змінюється сам, намагаючись налаштуватись під неї, стати актуальним у суспільстві змін. Соціалізація студентської молоді не є монолітним конструктом, на її аспекти впливає багато факторів, від індивідуальних до інституційних.

П. Бергер та Б. Бергер називають автономні паттерни сучасної молоді:

1. Емоційна нестабільність. Емоційна якість сучасної молоді є наслідком її соціального визначення зі всіма конфліктами та невизначеністю, притаманними сучасній молоді.

2. Період експериментування. Намагання використати сценарії «випереджувальної» соціалізації. Приміряння молоддю різних соціальних ролей на себе, в інших соціальних контекстах, з іншою статтю, різного роду занять.

3. Пошук «аутентичних цінностей» та ідентичності.

У процесі первинної соціалізації за П. Бегером та Н. Лукманом стають альтернація та ідентифікація, ключовим моментом вторинної соціалізації є ідентичність як прояв зв'язку індивіда з суспільством. Соціалізаційна траєкторія може бути успішною та неуспішною (бастард, каліка, жебрак та інше). Будь яка соціальна система намагається берегти та підтримувати ідентичності, сформовані соціальною структурою.

П. Бергер та Т. Лукман вважали, що процес вторинної соціалізації має інституційний контекст, де особистість сприймає соціальні ролі як презентацію інституційних значень. Період навчання у закладі вищої освіти

(ЗВО) співпадає зі вторинним етапом соціалізації, що характеризується зниженням емоційного взаємозв'язку з агентами та інститутами вторинної соціалізації, попереднім досвідом особистості.

За П. Бергером та Т. Лукманом – вторинна соціалізація створює «надсвіти», що базуються на первинній соціалізації та допомагають усвідомити та пристосувати реальність до невизначеної та текучої соціальної ситуації.

Процес соціалізації не є монолітним конструктом, на його аспекти впливає багато факторів, як індивідуальних, так і інституційних. Головними агентами вторинної соціалізації стають «значимі інші», вплив соціалізаційної інформації змінює уявлення про соціальну реальність.

У соціології виокремлюють наступні види вторинної соціалізації:

- 1) формалізовану;
- 2) цілеспрямовану та
- 3) стихійну.

Соціалізація студентської молоді під час нових викликів та ризиків часто приймає стихійний характер.

Вторинна стихійна соціалізація студентської молоді має ряд загальних рис:

1) стихійна соціалізація безперервний процес, молода людина постійно взаємодіє з суспільством, незважаючи на пандемічні обмеження (он-лайн навчання);

2) стихійна соціалізація включає в себе непередбачувані взаємодії з соціумом;

3) стихійна соціалізація передбачає безсистемне оволодіння різними репертуарами поведінки;

4) стихійна соціалізація має цілісний характер, тут молода людина виступає як об'єкт та суб'єкт. Соціалізант, по великому рахунку, сам обирає соціальні інститути та агентів, які його будуть соціалізувати (Mudrik, 2009, s. 8).

Очевидно, що, насамперед, цей процес залежить й від контекстів в яких він відбувається (за умов функціонування сучасного суспільства – це нові виклики та невизначеності).

До джерел виникнення ризику та невизначеності можна віднести такі:

- неповнота та недостатність інформації про об'єкт, процес, явище, по відношенню до яких приймається рішення, обмеженість людини у збиранні та переробленні інформації, постійна мінливість інформації про багатьох об'єктів;

- обмеженість, недостатність матеріальних, фінансових, трудових та інших ресурсів при прийнятті і реалізації рішень;

- відносність процесу пізнання людиною навколишнього середовища;

- неможливість однозначного пізнання об'єкта наукового пізнання, зумовлена різними обставинами;

- відносна обмеженість свідомої діяльності людини, пов'язана з існуванням відмін у соціально-психологічних настановах, ідеалах, намірах, оцінках, стереотипах поведінки (Vinnuchuk, 2013, s. 51).

Суспільна невизначеність та соціальні ризики можуть призвести до неочікуваної соціалізації або до результатів соціалізації, що не були запрограмовані, та може призвести до протилежних результатів. До неочікуваної соціалізації може призвести дисфункціональна соціалізація, коли засвоюються нетипові зразки поведінки або знань. Найбільший вплив на людину здійснюють контактні групи та організації, з якими вона взаємодіє все життя, соціалізаційний вплив трансформується, в залежності від функцій та характеру організацій та груп. Деякі з них – кримінальні і тоталітарні (квазікультові та екстремістські) ефективно впливають на своїх членів у десоціалізаційному напрямку (Galsamzhinova, 2006, s. 10).

Вступ до університету співпадає з початком вторинної соціалізації, що знаменує втрату багатьох особистісних контактів, які склалися до навчання. Студенти першого курсу проявляють особисту потребу у комунікативній

взаємодії, де головними стають спілкування, навчання, діяльність, самосвідомість. Соціалізація студентської молоді охоплює всі процеси залучення до культури, комунікації і навчання, з допомогою яких особистість набуває здатності брати участь у суспільному житті (Grabar, 2017, s. 133). Поступове засвоєння соціального досвіду, оволодіння системою соціальних відносин, дає змогу студенту вибудовувати соціальні зв'язки. Г. Грабар вважає, що процес соціалізації студентської молоді проходить три стадії:

- адаптаційна (охоплює перший і частково другий курси) – спрямована на оволодіння способами навчально-професійної діяльності, її основним змістом є підготувати індивіда до нових умов;

- ціннісно-діяльнісна, або диспозиційна (охоплює частково другий, третій і четвертий курси) – забезпечує розв'язання протиріччя між ціннісними орієнтаціями на цілі життєдіяльності й засобами їх досягнення, детермінованими соціальними умовами життя індивіда;

- професійна (охоплює випускний курс) – сприяє завершенню професійно-особистісного ставлення студентів, перетворенню їх на активних суб'єктів соціалізаційного процесу (Grabar, 2017, s. 134).

Складнощами вторинної соціалізації у ЗВО під час пандемії коронавірусу стає її стихійний характер. Класичне розмежування первинної (сімейної) та вторинної (інституційної) соціалізації зазнає змін. Першокурсники, які вступили у ВНЗ у 2020-2021 роках, навчались багато часу он-лайн, часто знаходились вдома з батьками, своїх одногрупників бачили лише на екранах телефонів та моніторів. Тобто, порушується головний принцип вторинної соціалізації присутність «значущих інших».

Затягування первинної соціалізації може супроводжуватись тим, що вторинна соціалізація стане стихійною, головною рисою якої є суб'єктний характер. Під час локдаунів, карантинів підвищується вплив інформації на молоду людину. У цей період Інтернет-ресурси стають одним з головних факторів у задоволенні соціальних потреб: тут відбувається установа соціальних зв'язків, організація спільної діяльності, приналежність до

визначених соціальних груп, змінюється характеристики, механізм та форми процесу навчання.

Крім того, Інтернет середовище суттєво впливає на засвоєння соціальних норм, формування соціальних орієнтацій; стає системою неформальної освіти (Pleshakov, 2010, s. 17). Використання сучасних комунікаційних технологій впливає на перебудову діяльності людини будь якого віку та статусу, але студентська молодь найбільш сприятлива до засвоєння нових навичок та видів діяльності у віртуальному соціалізаційному кіберпросторі.

Звичайно, студенти першого або другого курсів (ЗВО) є нестійкими для негативної або сумнівної інформації. Соціалізант сам обирає інформацію, що має на нього вплив або соціалізує його, тому цей вид вторинної соціалізації є безсистемним та випадковим. Наслідком стихійної соціалізації є відсутність кінцевої цілі, підкоренням молоді людини інформаційній кон'юнктурі, яка може кидати її з боку в бік.

Перед системою освіти постають нові задачі процесу кіберсоціалізації, перш за все, це профілактика негативних наслідків процесу кіберсоціалізації, а по друге, використання позитивного потенціалу кіберсоціалізації студентської молоді в Україні.

Трансформаційні зрушення українського суспільства, затяжний період пандемії коронавірусу, недоліки дистанційного навчання, блокування прозорих каналів самореалізації, соціальна незахищеність, прорахунки молодіжної політики в Україні виштовхують студентську молодь на соціальну периферію.

Соціальні, економічні, політичні зміни, що відбуваються в Україні та світі провокують виникнення тривоги у певної частини студентської молоді по відношенню до свого майбутнього, виникнення стану соціальної невизначеності. «Уявлення про дискримінаційні установи як вихідні від соціалізації індивіда та її важливого ефекту, дозволяє визначити можливі «чуттєві» етапи для ресоціалізації, скерованої на формування уявлень про

інших як партнерах з соціального буття, актуальність такого партнерства визначається інноваційним розвитком суспільства та загальним рівнем його благополуччя» (Shamionov, 2018, s. 133).

Соціалізація студентської молоді в Україні на сучасному етапі характеризується заміною одних соціальних переваг на інші, перереструктуруванням системи реагування особистості, розхитуванням сталої структури особистості.

Відбувається моральна дезадаптація молоді, формуються нестійкі ціннісні установки, молодь втрачає успішне майбутнє та перспективу. Так, у молодих людей не зникають цінності, настанови, орієнтації, що склались в процесі первинної соціалізації у батьківському домі. Вони або модифікуються, або тимчасово заміщуються іншими цінностями, що виникають під впливом нового середовища, що говорить про нестійкість ціннісно-нормативних стандартів молоді та зближує їх з маргіналами (Galsamzhinova, 2006, s. 165).

Такі сегменти як територіальний, освітній та організаційний характеризують інституційні виміри кар'єрної ексклюзії. В. Біскуп аналізуючи інституційні особистісні виміри кар'єрної ексклюзії в Україні, звертає увагу на фінансово-економічну неспроможність соціально вразливих категорій населення до отримання високоякісних знань та на значні відмінності у якості отримання освіти, а саме у сільській місцевості. Проблемною залишається можливість підвищення своєї кваліфікації на безоплатній основі, що лишає можливості оперативно збагачувати арсенал знань та зменшує конкурентні переваги молодого спеціаліста. Можливість до кар'єрних переміщень залежить від рівня скоординованих програм підтримки індивідуальних переміщень як на рівні держави, так і в межах конкретних підприємств, установ, фірм, що становить організаційний вимір кар'єрної ексклюзії.

В Україні на сьогодні відсутні широкомасштабні проекти, які б були спрямовані на підтримку розвитку кар'єрної самореалізації соціально

незахищених верств населення, молоді, інвалідів, засуджених (Biskup, 2014, s. 250). На жаль, соціального виключення зазнає молодь на початку свого трудового шляху, молодь стикається з проявами ейджизму та ходить по колу, на роботу не беруть без досвіду роботи, а досвіду не має, бо не беруть на роботу. Ситуація з працевлаштуванням випускників в Україні складна через непрозорі схеми працевлаштування, відсутність прозорих конкурсів на посади держслужбовців, наявність системи подвійних стандартів, тіньові, корумповані схеми отримання бажаної посади. Затяжна криза української економіки спровокувала інституційне виштовхування частини студентської молоді за межі країни, об'єктувала небажання частини студентської молоді до активної трудової поведінки, викликала поневіряння у своїх власних силах, незацікавленість у результатах праці через низькі зарплати. Кар'єрна ексклюзія спричинила ряд негативних факторів: посилення кількості незахищених верств населення, трудову пасивність студентської молоді, кар'єрну маргіналізацію окремих груп працівників, зниження життєвого рівня, зневіра у своєму майбутньому.

Пристосування до соціальної складності відбувається через пониження рівня когнітивної складності, активацію ігрових практик, формування нової моралі, намагання отримувати бажані речі. Під впливом ускладнення соціокультурної складової, політико-економічних важелів сучасна людина знаходиться у стані постійної тривоги та невизначеності, відмова від цілісного уявлення про свою природу заважає людині позбутися тривоги та подолати сучасні виклики та ризики.

Висновки і перспективи подальших досліджень. Процеси соціалізації студентської молоді в період пандемії коронавірусу постійно змінюються та трансформуються, постійні карантини та локдауни можуть призвести до часткового або повного соціального виключення певної частини молоді.

Внутрішня дискретність та реконфігурація сучасного суспільства характеризується розривом соціальних, географічних, національних,

соціокультурних просторів та утворенням нових конфігурацій, які з одного боку локалізуються, а з іншого переформатовуються та розширюються, що суттєво впливає на процеси соціалізації студентської молоді під час пандемії.

Нові сучасні виклики, соціальна нестабільність переорієнтують особистість на нові інноваційні практики, що ускладнюється звуженням життєвого простору під час пандемії коронавірусу та зменшенням реальних можливостей контролювати ситуацію за межами свого соціального оточення. Проблемність життєвих ситуацій посилюється відсутністю типових моделей вирішення нових соціальних, біологічних, політичних викликів. В суспільстві складається ситуація вимушеного пристосування: маскові режими, локдауни, дистанційне навчання на невизначений час, тому важко оцінити вклад індивіда у соціальні перетворення.

Швидкі, глибокі зміни сучасного суспільства провають питання про вплив сучасної людини на соціальний процес, на зміни процесу соціалізації студентської молоді, на співвідношенні індивідуального та соціального у формуванні сучасної особистості. Вкоріненість молоді людини у складне переплетіння соціальних зв'язків допомагає використовувати на практиці багатомірність соціального процесу. Співвідношення молоді людини з формами соціального процесу викликають, з одного боку, залежність від соціальних обставин, а з іншого – викликає зміну та створення нових соціальних ситуацій. Нова соціальна реальність залежить від нових форм діяльності молоді, в тому числі.

Соціалізація студентської молоді в умовах пандемії коронавірусу є характерною для трансформаційних процесів, вона спрямована на подолання невизначеності, ризикогенності суспільства в цілому, сприяє досягненню своїх цілей та отриманню успіху. У студентів формуються навички приймати об'єктивні рішення на основі закономірностей подій та явищ, прогнозувати оптимальний вектор свого життєвого шляху, враховуючи багатоваріантність неоднозначних суспільних процесів, визначати випадкові та закономірні ризики.

Зміни траєкторії руху політики та економіки, зсуви у суспільних потребах і споживчому попиті під час пандемії, поява нових технологій, непередбачуваність екологічних та біологічних ризиків викликають необхідність у появі нових моделей поведінки та соціалізації студентської молоді в Україні. Трансформаційні зміни відбуваються і у свідомості студентської молоді, актуальним стає нове, імовірніше мислення, що змінює діяльність особистості та механізми інтеграції у соціальні групи. Зрозуміло, що всі ці моменти потребують подальшого міждисциплінарного комплексного дослідження.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бергер, П. Л., Бергер, Б. и Коллинз, Р., 2004. *Личностно-ориентированная социология*. Перевод с английского В. Ф. Анурина. Москва: Академический проект.
2. Біскуп, В. С., 2014. Інституційні та особистісні виміри кар'єрної ексклюзії. *Методологія, теорія та практика соціологічного аналізу сучасного суспільства*, 20, с. 248-251.
3. Вінничук, О. В., 2013. Ризик vs невизначеність: політологічний аспект. *Філософія і політологія в контексті сучасної культури*, 6 (1), с. 50-54.
4. Галсамжинова, О. Н., 2006, К вопросу о структурной маргинальности в российском обществе. *Журнал социологии и социальной антропологии*, 1X (4), с. 160-169.
5. Грабар, Н. Г., 2017. Комунікативна соціалізація студентської молоді. *Вісник Харківського національного технічного університету сільського господарства імені Петра Василенка*, 182, с. 131-138.
6. Мудрик, А. С., 2009. Человек в процессе социализации, три ипостаси. *Вестник ПСТГУ. Педагогика. Психология*, 3(14), с. 7-16.
7. Плахов, В. Д. 2006. *Западная социология XIX–XX в. От классики до постнеклассической науки: Эпистемологическое обозрение*. 2-е изд., исправл. и доп. Санкт-Петербург: Алетейя.
8. Плешаков, В. А., 2010. Киберсоциализация: социальное развитие и социальное воспитание современного человека. *Вестник КГУ им. Н. А. Некрасова*, 16, с. 15-18.
9. Шамянов, Р. М., 2018. Формирование

REFERENCES

1. Berger, P. L., Berger, B. i Kollinz, R., 2004. *Lichnostno-orientirovannaya sociologiya*. Perevod s anglijskogo V. F. Anurina. Moskva: Akademicheskij proekt.
2. Biskup, V. S., 2014. Instytutsiini ta osobystisni vymiry kariernoї ekskluzii. *Metodolohiia, teoriia ta praktyka sotsiolohichnoho analizu suchasnoho suspilstva*, 20, s. 248-251.
3. Vinnychuk, O. V., 2013. Ryzhuk vs nevyznachenist: politolohichnyi aspekt. *Filosofii i politolohiia v konteksti suchasnoi kultury*, 6 (1), s. 50-54.
4. Galsamzhinova, O. N., 2006, K voprosu o strukturnoj marginalnosti v rossijskom obshestve. *Zhurnal sociologii i socialnoj antropologi*, 1X (4), s. 160-169.
5. Grabar, N. G., 2017. Komunikativna socializaciya studentskoyi molodi. *Visnik Harkivskogo nacionalnogo tehničnogo universitetu silskogo gospodarstva imeni Petra Vasilenka*, 182, s. 131-138.
6. Mudrik, A. S., 2009. Chelovek v processe socializacii, tri ipostasi. *Vestnik PSTGU. Pedagogika. Psihologiya*, 3(14), s. 7-16.
7. Plahov, V. D. 2006. *Zapadnaya sociologiya XIX–XX v. Ot klassiki do postneklassicheskoi nauki: Epistemologicheskoe obozrenie*. 2-e izd., ispravl. i dop. Sankt-Peterburg: Aletejya.
8. Pleshakov, V. A., 2010. Kibersocializaciya: socialnoe razvitie i socialnoe vospitanie sovremennogo cheloveka. *Vestnik KGU im. N. A. Nekrasova*, 16, s. 15-18.
9. Shamionov, R. M., 2018. Formirovanie diskriminacionnyh ustanovok lichnosti v processe ee socializacii. *Izdanie Saratovskogo universiteta. Novye serii. Arheologiya obrazovaniya. Psihologiya razvitiya*, 7 (2 (26)),

дискриминационных установок личности в процессе ее социализации. *Издание Саратовского университета. Новые серии. Археология образования. Психология развития*, 7 (2 (26)), с. 129-134.

Інформація про автора

Троян Владислав Дмитрович – магістрант кафедри політології, соціології і культурології Харківського національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди; e-mail: taraprose@gmail.com; ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-9555-4406>.

Стаття надійшла до редакції: 20.10.2021 р. Прийнята до друку: 08.11.2021 р.